

Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

SOU
1997:59

Betänkande av Voksenåsenutredningen

Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform

SOU

1997:59

Betänkande av Voksenåsenutredningen

Ref KB
Oce Sow

Statens offentliga utredningar
1997:59
Kulturdsdepartementet

Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform

Betänkande av Voksenåsenutredningen
Stockholm 1997

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90

Svara på remiss. Huru och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Till Statsrådet och Chefen för Kulturdepartementet

Regeringen beslöt den 13 juni 1996 att bemyndiga chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform, samtidigt beslöt man om direktiv för denna utredning, Dir 1996:50. Chefen för Kulturdepartementet beslöt den 11 juli 1996 att utse tidigare statsrådet Lennart Bodström till särskild utredare och revisionsdirektör Göran Steen som sekreterare. Till expert i utredningen utsågs Kjell Lindström, politiskt sakkunnig i statsrådsberedningen.

Utredningen, som nu slutfört sitt arbete, överlämnar härmed ett betänkande med sina överväganden och förslag.

Stockholm i mars 1997

Lennart Bodström

Göran Steen

Innehåll

1	Inledning.....	7
1.1	Gåvan.....	7
1.2	Utredning om förvaltningsformen.....	8
1.2.1	Direktiven.....	8
1.2.2	Utredningens genomförande.....	9
2	Voksenåsen 1960-1976.....	11
2.1	Förvaltning och ekonomi.....	11
2.2	Syftesnära verksamhet fram till 1977.....	12
3	Voksenåsen under nya förvaltningsformen.....	15
3.1	Statsmakternas ställningstagande.....	15
3.2	Förvaltning	16
3.2.1	Förvaltningsform och driftansvar	16
3.2.2	Fastighetsförvaltningen och inredning	17
3.3	Ekonomi	19
3.4	Kulturverksamhet och programinnehåll.....	24
3.4.1	Organisation.....	24
3.4.2	Programverksamhetens innehåll.....	25
3.4.3	Programverksamhetens ekonomi.....	27
3.5	Voksenåsens kontakter med Svenskt kultur- och organisationsliv.....	28

4	Överväganden och förslag	31
4.1	Förvaltningsformen	31
4.1.1	Förvaltningsformen och ekonomin.....	31
4.1.2	Förvaltningsformen och programverksamheten.....	32
4.1.3	Andra förvaltningsformer	34
4.1.4	Slutsats.....	35
4.2	Utveckling av den nuvarande förvaltningsformen.....	36
4.2.1	Representantskapet.....	36
4.2.2	Aktiekapitalets storlek.....	37
4.2.3	Utveckling av ägarrelationen.....	38
4.2.4	Utvecklingen av omvärldskontakterna.....	39
4.3	Utvecklingen av programverksamheten.....	39
5	Sammanfattande förslag	41

Bilagor

1	Voksenåsen - Norges nationalgåva till Sverige.....	41
2	Kommittédirektiven.....	49
3	Voksenåsens historia i årtal	51

1 Inledning

1.1 Gåvan

Voksenåsen är Norges nationalgåva till Sverige. Den är ett tack för den svenska humanitära hjälpen under andra världskrigets ockupationstid. I oktober 1960 fick Sverige Voksenåsen som en donation av grannlandet Norge. Nationalgåvan bestod av en vacker byggnad och en stor tomt belägen 500 meter över havet högt ovanför och med utsikt över den norska huvudstaden. Redan 1955 hade tomten överlämnats vid en ceremoni. Gåvan möjliggjordes genom insamlingar, bidrag från kommuner och organisationer. Den norska staten stod för de största bidragen, inklusive tomten. Mottagare, på det svenska folkets vägnar, var den svenska staten representerat av regeringen. Fastigheten blev invärderad i dåvarande statens fastighetsfond och regeringens relationer till Voksenåsen och dess verksamhet har skötts via olika departement, för närvarande Kulturdepartementet. Voksenåsens verksamhet är sedan 1976 organiserad genom ett av svenska staten helägt norskt aktieföretag, Svenskhemmet Voksenåsen A/S (SVAS). Styrelsen utses av en bolagsstämma där staten förfogar över alla rösterna.

När gåvan överlämnades uttalade dåvarande norske statsministern Einar Gerhardsen förhoppningen att Voksenåsen skulle bli ett hem för svenskar som av olika anledningar besökte Norge. Så har det också blivit även om andelen svenskar bland de boende gästerna har varierat avsevärt genom åren. I praktiken har Voksenåsen fungerat som ett konferenshotell med ett alldeles särskilt syfte, att föra samman norrmän och svenskar och stärka de norsk-

svenska förbindelserna. I *bilaga 3* ges en översiktlig bild av de viktigaste årtalen i Voksenåsens historia.

1.2 Utredning om förvaltningsformen

Voksenåsens styrelse har i skrivelse daterad den 17 november 1995 (*bilaga 1*) till den svenska regeringen hemställt om att en översyn görs av i vilken organisationsform verksamheten vid Voksenåsen lämpligen bör bedrivas. Styrelsen anser av flera skäl att den nuvarande konstruktionen med aktiebolag inte är ändamålsenlig för den ideella verksamhet som är huvudsyftet för Norges nationalgåva till Sverige.

Regeringen beslöt den 13 juni 1996 att bemyndiga chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform, samtidigt beslöt man om direktiv för denna utredning (*bilaga 2*). Chefen för Kulturdepartementet beslöt den 11 juli 1996 att utse tidigare statsrådet Lennart Bodström till särskild utredare och revisionsdirektör Göran Steen som sekreterare. Till expert i utredningen utsågs Kjell Lindström, politiskt sakkunnig i statsrådsberedningen.

1.2.1 Direktiven

Direktiven uttalar att det är angeläget att verksamheten vid Voksenåsen bedrivs i den form som bäst tillgodoser verksamhetens ideella grundinriktning, nämligen att utveckla de kulturella kontakterna i vid mening mellan Norge och Sverige. Under de senaste 20 åren har Voksenåsen drivits som aktiebolag. Det är nu dags att utvärdera bolagsformen och dra slutsatser av vunna erfarenheter. Direktiven nämner att utvärderingen främst bör ge svar på följande frågor:

- är aktiebolaget en bra förvaltningsform med hänsyn till verksamhetens ideella grundsyfte?

- finns det andra förvaltningsformer som är mer ändamåls-
enliga från denna utgångspunkt?
- är det ändå lämpligt att behålla bolagsformen av praktiska,
ekonomiska eller andra skäl?

Viktiga utgångspunkter är också att,

- ekonomisk bärkraft alltiämt gäller och bör gälla framöver,
ingen ökad belastning av statsbudgeten,
- fastigheten även i fortsättningen skall vara statlig egendom
och förvaltas av Statens fastighetsverk.

Den senast refererade meningen från direktiven ger enligt utredningens mening inte utrymme för styrelsens i sin skrivelse explicit uttryckta önskan att utvärderingen skall omfatta formerna för anslagsbeviljning och då särskilt i fråga om relationer och hyresförhållande till fastighetsförvaltaren - Statens fastighetsverk.

Direktiven understryker också att utredningen skall bedrivas i nära kontakt med

- Svenskhemmet Voksenåsen A/S
- Voksenåsen Hotell A/S
- Svensk-norska samarbetsfonden
- Svenska ambassaden i Norge
- Statens fastighetsverk

Vidare skall utredningen samråda med andra berörda intressenter i Norge och Sverige samt företrädare för de båda ländernas kultur och samhällsliv.

1.2.2 Utredningens genomförande

Utredningen har genomförts under hösten 1996. Utöver de i direktiven nämnda kontakterna har utredningen också funnit det värdefullt att besöka två institutioner med liknande bakgrund som Voksenåsen; Hanaholmen i Helsingfors som tillkommit för att utveckla de svensk-finska kontakterna samt Lysebu i Oslo vars uppgift är att stödja och utveckla norskt-danskt kulturellt utbyte. I Norge har utredningen också haft ett möte med Norges kulturminister.

2 Voksenåsen 1960-1976

2.1 Förvaltning och ekonomi

I samband med att gåvan togs emot fastställde den svenska regeringen en instruktion för nationalgåvan, i instruktionen förordnades att verksamheten på Voksenåsen skulle bedrivas av stiftelsen Svensk-norska samarbetsfonden (SNSF) genom en särskild direktion. Regeringen utsåg ordföranden medan övriga ledamöter och suppleanter utsågs av SNSF. Direktionen anställde en direktör, som var driftansvarig, samt övrig personal. I sin proposition (prop. 1960:88) uttrycker också regeringen sin syn om Voksenåsens syfte och särart.

De första tio verksamhetsåren var ekonomiskt framgångsrika, det totala överskottet från denna period var 975 000 NOK, fr.o.m. verksamhetsåret 1970/71 gick dock verksamheten med förlust. När bolaget bildades och övertog driften i januari 1977 fanns det upp-
lupna driftförluster om 880 000 NOK. Dessa hade till största delen uppstått under byggnadstiden 1974/75 då hotellet periodvis var stängt. Vid den tillbyggnaden tillkom 30 moderna rum, nästan en fördubbling av antalet rum. Vidare byggdes en konferensavdelning med två hörsalar och sex grupprum. En personalbostad byggdes också.

Utredningen kan konstatera att större delen av 1960-talet, Voksenåsens första år, var relativt gynnsamma även ur ekonomisk synpunkt. Utifrån de krav man hade på verksamheten lämnade den faktiskt ett överskott fram till 1969/70, från 1970/71 gick verksamheten med underskott som växte mycket snabbt fram till dess

att ny förvaltningsform infördes i januari 1977. Vid en närmare ekonomisk analys ser man dock att rörelsen knappast gick med överskott om man till kostnaden även lägger hyran som man fick statsbidrag för. Lägger man därtill kravet på avsättning till avskrivningar och egenkapital, vilket rörelsen bara orkade med några få år, så framstår det klart att verksamheten egentligen aldrig har varit helt självbärande. När förlusterna började växa fanns det ingen tillräcklig buffert i form av egenkapital i Voksenåsens balansräkning, om organisationsformen redan då hade varit aktiebolag skulle konkursen snabbt ha infunnit sig som en följd av aktiebolagslagens krav. Nu kunde direktionen med hjälp av lånade pengar och garantilån från staten driva verksamheten vidare fram till 1975 i förhoppning om att man skulle kunna vända utvecklingen efter tillbyggnaden. I oktober 1975 tillsatte regeringen den s.k. Voksenåsenkommittén för att bl.a. se över förvaltningsformen för Svenskhemmet Voksenåsen. I januari 1976 upplöstes direktionen och Voksenåsenkommittén tog temporärt över styrelseansvaret fram till utgången av 1976.

Den dåvarande direktionen påpekade tidigt att Voksenåsen var för litet för lönsam drift och försökte få till stånd en utbyggnad. I det syftet uppväktade direktionen regeringen under en följd av år, den första formella framställningen gjordes redan 1964, och efterhand anslogs medel till den utbyggnad som genomfördes 1974/75. Voksenåsen skulle ju delvis leva på kommersiella villkor och därför hade kapacitetsfrågan stor betydelse för dess ekonomi. Den långa tid som förflöt fram till ett beslut hade antagligen en stor betydelse för den gradvis eroderande ekonomin och den ekonomiska kris som Voksenåsen hamnade i när utbyggnaden äntligen var genomförd.

2.2 Syftesnära verksamhet fram till 1977

Voksenåsen kom, genom att den leddes av svensk-norska samarbetsfonden (SNSF) och genom att hela det dåvarande norsk-svenska etablissemanget stött fadder vid dess tillblivelse, att få den

största möjliga kontaktytan mot dem som också var mest intresserade av att utnyttja anläggningen. Den syftesnära verksamheten kom också att bestå av just detta, att Voksenåsen var värd för en mångfald sammankomster och möten som till sin karaktär var genuint svensk-norska. Man arbetade också hand i hand med SNSF i Sverige och Norsk-svenska samarbetsfonden (NSSF) i Norge och med föreningarna Norden i respektive land som förlade en hel del av sina möten till Voksenåsen. Något särskilt kultur- eller programsekretariat på Voksenåsen fanns inte under denna tid.

3 Voksenåsen under den nya förvaltningsformen

3.1 Statsmakternas ställningstagande

I den proposition som följde på Voksenåsenkommitténs utredning (prop. 1976/77:25) föreslogs att ett norskt aktiebolag med svenska staten som ägare skulle bildas för att ta hand om förvaltningen av Voksenåsen. I propositionen uttrycker föredragande statsrådet att "det är enligt min mening väsentligt att en omorganisation genomförs som säkerställer att vid Voksenåsen även framgent kan drivas en verksamhet som ansluter till de ursprungligen riktlinjerna". Förändringen avsåg inte att förändra Voksenåsens syfte, kommitténs utredning var i det avseendet inte heller tjänlig för överväganden i den riktningen. Det som möjligen var nytt, förutom förslaget om den förändrade verksamhetsformen, var den ytterligare emphasisen ifråga om ekonomin. ".....syftet skall vara att bolaget skall driva en verksamhet som är ekonomiskt självbärande." I princip skulle det prövas varje år om inte bolaget också skulle kunna betala sin hyra och bli helt självbärande. Den balans mellan idé och affär som man strävade efter skulle optimeras så långt som möjligt.

3.2 Förvaltning

3.2.1 Förvaltningsform och driftansvar

Den nya förvaltningsformen, aktiebolag, ledde till ganska komplicerade styrformer. Svenskhemmet Voksenåsen A/S (SVAS) leddes av en styrelse som var ansvarig för förvaltning och verksamhet. Styrelsen utsågs av regeringen via bolagsstämman. SVAS å sin sida slöt avtal med en entreprenör som då hade att sköta hotell- och restaurangdriften. Fastigheten sköttes av Byggnadsstyrelsen, numera Statens fastighetsverk, efter samråd med SVAS och SARA, och när det gällde tillskott av investeringsmedel efter godkännande av Utbildnings- och Finansdepartementet. Fastigheten ägdes, och ägs inte, av SVAS utan hyrs formellt av Fastighetsverket. Driftentreprenören, numera Voksenåsen Hotell A/S, har all driftpersonal anställd. SVAS hade från början ingen egen personal, bolaget administrerades på distans av styrelsens sekreterare. Så småningom anställdes personal på deltid för att organisera programverksamheten och även personal för ledning och administration. Under 1996 fanns 3 tjänster på SVAS, en administrerande direktör, en kultureksekreterare och en administrativ assistent. Från och med 1997 har kultureksekreterartjänsten vakantsatts, den tidigare tjänsten som direktör benämns numera som generalsekreterare.

SARA trädde till som entreprenör för drift av hotell och restaurang 1976, alltså redan under den tid Voksenåsenkommittén hade ansvaret som direktion. Inriktningen har från första början varit otvetydig, Voksenåsen som ett professionellt konferenshotell, med klar inriktning på lönsamhet. De restriktioner som funnits från SVAS sida på grund av Voksenåsens särskilda bakgrund, önskan om en kulturell profil och en nedtoning av SARAs kommersiella image i sammanhanget, möttes uppenbarligen av blandade känslor. I stort får man dock säga att det hela tiden fanns en vilja att gå SVAS tillmötes men ibland tog nog den starka kommersiella företagskulturen överhand.

SARA fortsatte som entreprenör fram till mars 1992 då dess verksamhet i Norge övertogs av Reso Norge A/S. I början av 1993 försattes den tidigare SARA-ägda delen av Reso i konkurs i vilken även dotterbolaget Voksenåsen Hotell A/S blev indraget. Senare under 1993 köptes Voksenåsen Hotell A/S av SARA:s och sedermera Resos platschef på Voksenåsen och SVAS tecknade under 1994 ett nytt driftavtal med Voksenåsen Hotell A/S som kom att gälla till utgången av 1996. Från januari 1997 gäller ett nytt femårigt avtal med samma entreprenör. De spänningar som tidvis varit tydliga mellan den kommersiella driften och dess intressen å ena sidan och den syftesnära profileringen å andra sidan har i stort sett försvunnit nu när den kommersiella driften styrs direkt från Voksenåsen och inte från avlägsna huvudkontor. Samtidigt skall man ha klart för sig att det finns en inbyggd spänning i själva förvaltningsmodellen, med olika intressen ansvariga för respektive syftesnära verksamhet, kommersiell drift och fastighet, och i de målformuleringar som statsmakterna uttalat. Voksenåsen skall å ena sidan sträva efter att vara ekonomiskt självbärande men kan å andra sidan inte driva detta så långt att man bortser från de ideella målsättningarna.

3.2.2 Fastighetsförvaltningen och inredning

Som redan nämnts ägs fastigheten inte av SVAS utan av svenska staten och förvaltas av Fastighetsverket, tidigare av Byggnadsstyrelsen.

När Voksenåsen invigdes och togs i bruk hösten 1960 bestod anläggningen av 48 rum, utförda i dåtidens standard med rinnande kallt och varmt vatten på rummen. Några rum hade dusch och toalett på rummen. I övrigt fanns toalett och dusch i särskilda utrymmen i korridorer i anslutning till rummen. Vidare ingick salong, bibliotek och två studiecirkelrum. Matsalen och kök dimensionerades för drygt 100 personer. För direktören fanns en lägenhet om tre rum och kök.

Vid den tillbyggnad som genomfördes 1974/75 tillkom 30 moderna rum, nästan en fördubbling av antalet rum. Vidare byggdes en konferensavdelning med två hörsalar och sex grupprum. En personalbostad byggdes också.

När den nya förvaltningsformen infördes 1977 fanns ett stort förnyelsebehov när det gällde inredningen i den äldre delen som hade stått i stort sett oförändrad sedan 1960, likaså fanns fortfarande betydande problem med fastigheten som inte var åtgärdade efter ombyggnaden.

1980 moderniserades rummen i den ursprungliga byggnaden så att alla fick toalett och dusch. Då byggdes även direktörsbostaden om till sällskapsrum/grupprum. År 1984 byggdes köket om och moderniserades. Under 1990-talet har en omfattande förnyelse och om- och utbyggnad skett. En del av denna förnyelse, personalutrymmen m.m. har delvis skett som en följd av lagstiftningens krav när det gäller arbetsmiljö m.m. Även de allmänna utrymmena har dock byggts ut väsentligt med den s.k. Vinterhaven och så sent som hösten 1996 invigdes den s.k. Einar Gerhardsensalen, en förnämlig hörsal som är ett utomordentligt komplement till Voksenåsen som konferensanläggning.

Den omfattande förnyelse av fastigheten som skett har genomförts i gott samarbete med Byggnadsstyrelsen, sedermera Fastighetsverket. Inom de ramar som de förfogat över har de stått för investeringskostnaderna, i vissa fall efter regeringsbeslut. Avskrivningar och ränta har sedan lagts på den hyra som SVAS betalar till Fastighetsverket.

Inredningen i hela anläggningen har sedan 1977 förnyats vid flera tillfällen, oftast i samband med renovering eller ombyggnad av fastigheten. För att återställa och för framtiden säkerställa husets ursprungliga karaktär beslutade styrelsen 1989 om grundläggande riktlinjer och principer för inredningen av Voksenåsen. Dessa har sedan varit vägledande såväl vid renoveringar som vid inredningsarbeten i samband med om- och tillbyggnader av anläggningen. Det är utredningens uppfattning att man lyckats utomordentligt väl med att skapa en harmonisk och väl balanserad inredning som står i samklang med byggnaden.

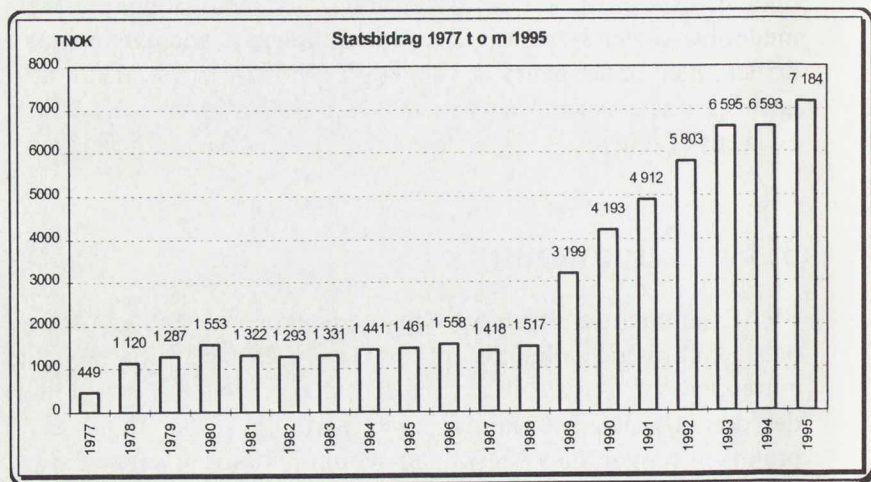
Inredningen ägs av SVAS som också själv svarar för nödvändiga investeringar vid nyanskaffning. Nödvändiga investeringsmedel har under större delen av förvaltningsperioden genererats i driften, men under några år i slutet på 1980-talet under den kraftigaste resultatsvackan, begärde och fick SVAS investeringsbidrag av svenska staten.

3.3 Ekonomi

SVAS har huvudsakligen två typer av intäkter, statsbidrag till hyra och kulturverksamhet samt intäkt från driftavtalet med entreprenören. Av statsbidragen är bidraget till hyra naturligtvis det dominerande och samtidigt det som SVAS ser minst av. I praktiken fungerar SVAS som en station i bokföringen mellan två statliga organ, Kulturdepartementet och Fastighetsverket. Därutöver har man också under hela perioden från gång till gång från olika bidragsgivare (norska Kulturdepartementet, Svensk-norska samarbetsfonden m.fl.) fått bidrag av engångskaraktär för speciella konferenser eller seminarier. Deltagaravgifter spelar en obetydlig roll som inkomstkälla utom i enstaka konferenser. Några gånger, i samband med jubileér, har man av såväl svenska staten som andra fått gåvor av engångskaraktär som destinerats till speciella ändamål.

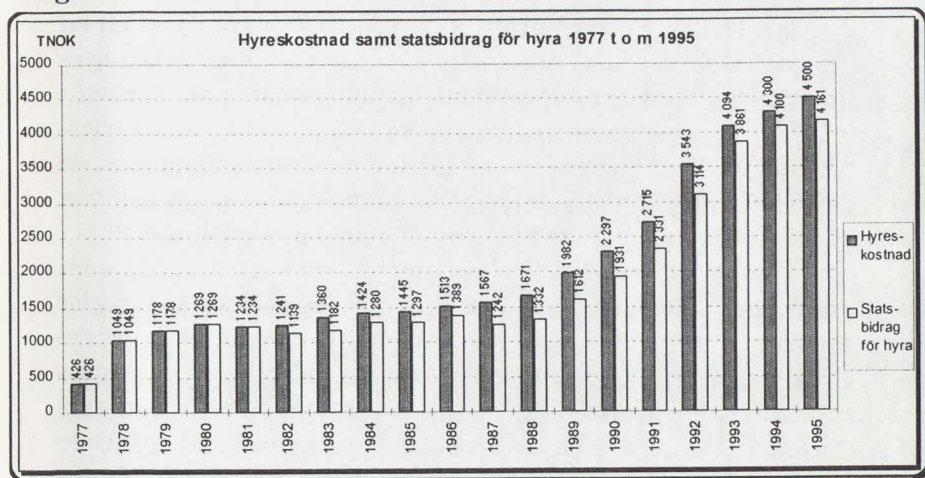
Som framgår av *Diagram 1*, som redovisar det totala statsbidraget per år i löpande priser, ökade statsbidraget långsamt fram till 1988 därefter skedde en stor ökning, fördubbling mellan 1988 och 1989, främst genom att verksamhetsbidraget ökades mycket men också genom att Voksenåsen från detta år fick medel till investeringar för inredning. Ytterligare stora ökningsår av statsbidraget senare år har närmast samband med ökningen av den hyreskostnad som Voksenåsen betalar till Fastighetsverket. Det bör understrykas att redovisningen sker i löpande priser och att den reala ökningen av statsbidraget är lägre än vad diagrammet ger intryck av.

Diagram 1

Större delen av statsbidraget har alltid avsett bidrag till den hyra som SVAS betalar. Fram till 1981 utgick statsbidrag till hela hyran, från 1982 började Voksenåsen betala en del av hyran med medel som genererats i driften, i nominella tal ökade Voksenåsens egen del av hyran fram till 1992, för att därefter åter minska. Den andel av hyran som 1995 täcktes av statsbidrag, 92 %, är ungefär densamma som 1982. I *Diagram 2* visas relationen mellan hyra och statsbidrag för perioden 1977-1995 i löpande priser.

Diagram 2

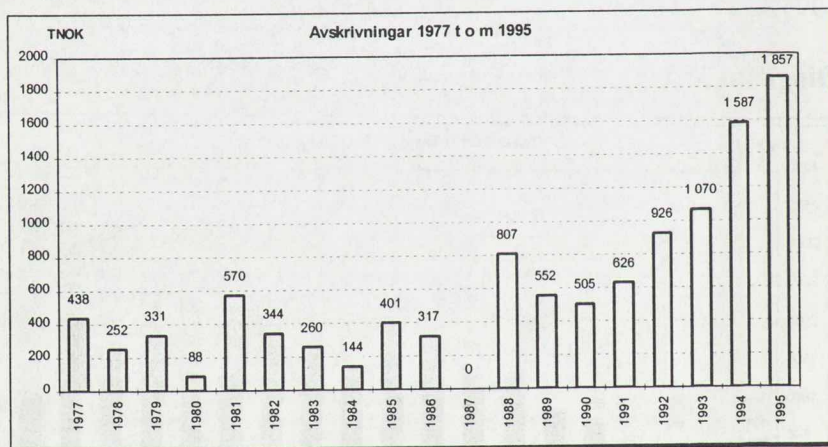
Redan 1977 hade SARA börjat generera överskott, låt oss se på hur SVAS intäkt från driftavtalet har utvecklats över åren. I Diagram 3 visas intäkter från driftavtalet i löpande priser 1977-1995.

Diagram 3

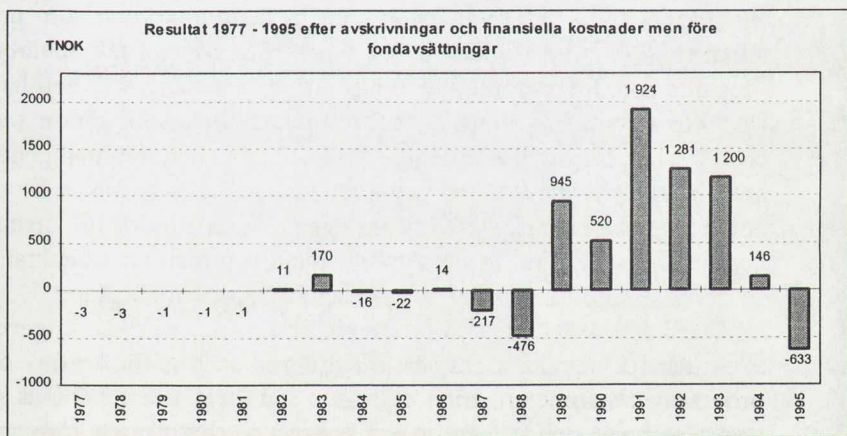
När man läser dessa siffror skall man dock ha i minnet att en del av intäkterna från driften under åren har gått till att betala hyra till Fastighetsverket och framför allt till investeringar, speglat i avskrivning av inventarier. Den invändiga förnyelse och modernisering av Voksenåsen som skett hade inte varit möjlig utan de täckningsbidrag som driften gett. Dessa intäkter har också haft stor betydelse för möjligheten att genomföra programverksamheten.

I *Diagram 4* redovisas de avskrivningar på investeringar som gjorts under perioden. Den ojämna avskrivningstakten återspeglar att man gjort avskrivningar när resultatet har tillåtit det, investeringarna och förnyelsen av inredningen har inte präglats av samma ojämnhet. Om man tar hänsyn till inventarievärdet i balansräkningen 1977, avskrivningarna under perioden och den utgående balansen 1995 finner man att i löpande priser har ungefär 15 miljoner norska kronor investerats i förnyelse av anläggningen under perioden 1977-1995. Till detta kommer då Fastighetsverkets (tidigare Byggnadsstyrelsens) investeringar i själva fastigheten.

Diagram 4

Som framgår av *Diagram 5* levde Voksenåsen under åren 1977-1988 mer eller mindre ur hand i mun. Med undantag av 1983, då man redovisade ett påtagligt överskott, varierade resultatet mellan små underskott och små överskott från år till år. I diagrammet återspeglas 1987 den ekonomiska kris som Voksenåsen var på väg in i med fallande intäkter från driften men med bibehållna kostnader för genomförda investeringar och ökande hyra. Efter 1988 har resultatet stabiliserats på en hög nivå mycket tack vare ökade statsbidrag men också genom ökade och stabila driftintäkter. Underskottet 1995 är närmast att betrakta som ett undantag beroende på stora avskrivningar och som inte beror på sviktande intjäningsförmåga i driften. De goda resultaten har gett Voksenåsen möjlighet att konsolidera sin ekonomi genom avskrivningar och fondavsättningar vilket ger goda möjligheter för Voksenåsen att möta framtiden utan några ytterligare höjningar av statsbidragen. Vid utgången av 1995 hade SVAS i sin balansräkning ett egenkapital på drygt 6,3 miljoner kronor, att jämföra med 0,122 miljoner vid utgången av 1977.

Diagram 5

3.4 Kulturverksamhet och programinnehåll

3.4.1 Organisation

Från 1977 fick SVAS ett anslag för egen programverksamhet. Beloppet var det första året 35 000 kr. Därmed inleddes en försöksverksamhet, till en början i mycket blygsam skala. När emellertid hotellrörelsen efterhand redovisade överskott, och egenverksamheten tillfördes medel från detta överskott, kunde kultursekreterare anställas på kvartstid, så småningom på halvtid. Verksamheten fick därigenom mera volym och stadga. I början av 1982 inrättades kultursekreterartjänsten men den var fram till 1987 delad mellan SVAS och Voksenåsen Hotell, för SVAS låg tyngdpunkten på program- och kulturarbete men även marknadsföring och information.

Kultur- och programverksamheten har varit en viktig del i styrelsens arbete, och diskussion och planering på detaljerad nivå har alltid förekommit i styrelsen. Därutöver har enskilda styrelseledamöter varit starkt engagerade i såväl förberedelse som genomförande av olika program, både som medverkande och som projektansvariga. Även ledamöter ur representantskapet har spelat en liknande roll. Detta förhållande har rått ända sedan 1977 och hade från början sin bakgrund i den resursknapphet som rådde men också i att de styrelseledamöter som fanns, och funnits genom åren, har burits av ett eget patos när det gäller betydelsen av det norsk-svenska samarbetet och sin egen vilja att bidra till utvecklingen. Detta faktum får en särskild relief om man tar i beaktande att arvoden inte har utgått till styrelse och representantskap.

Efterhand inrättades dock inom styrelsen, med adjungering även utanför styrelsen, ett särskilt programutskott för kultur- och programverksamheten, men styrelsen har hela tiden behållit sitt starka intresse och sitt grepp om programverksamheten som man betraktar som Voksenåsens egentliga uppgift.

3.4.2 Programverksamhetens innehåll

Verksamheten under den nya förvaltningsformen började i blygsam skala. Den syftesnära verksamheten var dock från början en viktig angelägenhet för den nya styrelsen. Eftersom man insåg att man i stort sett saknade resurser för någon långsiktigt syftande verksamhet valde man att börja med enstaka arrangemang med specifikt svenskt-norskt innehåll och högt uppmärksamhetsvärde. I stort sett fortsatte verksamheten några år in på 1980-talet med en mera improviserad karaktär, dvs. varje seminarium eller konferens var i sig en avslutad händelse som inte ägde rum inom en långsiktig strategi för utvecklingen av verksamheten. När kultursekreteraren senare anställdes på deltid och de resurser som kunde avdelas för programverksamheten var större diskuterade styrelsen möjligheten av långsiktiga teman för verksamheten. Ett sådant tema har varit Svenskt-norskt näringslivsforum som i sig har rymt ekonomi, industri, regionalt samarbete och turism och under en rad av de senare åren också frågan om de speciella gränsproblemen mellan Sverige och Norge. Ett annat tema har varit det historiska perspektivet på de svensk-norska relationerna som har resulterat i en jubileumsbok 1985 som dels behandlar Sveriges och Norges relationer under 1000 år, men också Voksenåsens förhistoria och historia fram till 1985. Ett annat utflöde av detta tema har varit ett forskningsprojekt om svensk-norska förbindelser under andra världskriget som 1991 utmynnade i en bok. Språket har varit ett annat viktigt tema och Voksenåsen har under en följd av år engagerat sig för att ge svenska lärarkandidater möjlighet att delta i särskilda kurser i norska språket.

Man kan också retrospektivt urskilja flera andra teman som dock inte har haft samma varaktighet över tiden. Här kan nämnas musiktemat som under några år var återkommande med seminarier för verksamma i norskt och svenskt musikliv. Ett annat sådant tema har varit folkbildningen i Norge och Sverige.

Utöver arrangemangen inom dessa teman eller underteman har det naturligtvis fortsatt att genomföras många arrangemang som i sig har varit avslutade företeelser men som Voksenåsen har be-

dömt ha hög relevans för verksamheten. De ovan behandlade arrangemangen är Voksenåsen egeninitierade verksamhet, ibland dock i samarbete med någon annan organisation, ibland också delfinansierat.

Därutöver förekommer på Voksenåsen en mängd seminarier och konferenser som genom sitt innehåll är klart syftesnära men där Voksenåsen i princip inte har någon annan roll än konferensvärdens. I många fall har dock Voksenåsen bidragit med engångsbelopp från 1 000 kr upp till 33 000 kr (avser 1995) för att stödja dessa arrangemang. Under 1995 betalade Voksenåsen 290 000 till 30 olika mottagare i sådant stöd. Vid en genomgång av vilka som mottagit sådant arrangemangsstöd är det dock svårt att se någon särskild linje i valet av stödmottagare annat än att de generellt genomfört ett arrangemang som inom vida ramar faller inom syftet för svensk-norsk verksamhet.

Voksenåsen har också under åtskilliga år tagit initiativ till och genomfört s.k. öppna arrangemang i form av konserter, visprogram, författarmöten med uppläsningar, utställningar, litterära cabaréer m.m. Till dessa har allmänheten haft tillträde och arrangemangen har marknadsförts på olika sätt. Restaurangen har ibland anknutit till dessa arrangemang genom att erbjuda prisvärda måltider.

En särskild del av verksamheten är stipendiemottagningen. Cirka 200 stipendier årligen, innebärande fri vistelse på Voksenåsen under cirka en vecka, utdelas årligen av Svensk-norska samarbetsfonden till svenskar som behöver vistas i Oslo för studier, forskning eller andra skäl. De impulser som stipendiaterna ger till Voksenåsen och de erfarenheter som de själva gör i Norge under sin vistelse är självklart en del i förverkligandet av Voksenåsens syfte.

En fråga som upprepade gånger uppmärksammats av styrelsen utan att man för den skull funnit någon varaktig lösning är hur man skall få flera ungdomar till Voksenåsen. Visserligen har några möten mellan svenska och norska skolklasser genomförts på Voksenåsen i samarbete med Föreningen Norden men den organise-

rade ungdomsrörelsen i dess många former har i stort sett lyst med sin frånvaro.

3.4.3 Programverksamhetens ekonomi

Voksenåsen fick som redan nämnts från början ett särskild statligt stöd till programverksamheten, 1977 var det 35 000 kr. Beloppet växte successivt och uppgick 1988 till ca 232 000 kr. Året därpå, 1989, uppgick verksamhetsbidraget till ca 860.000 SEK för att efter ytterligare ett år 1990 passera 1 612 000 kr. Verksamhetsbidraget ligger i dag på drygt 2 000 000 kr. Bakom den mycket snabba höjningen 1988-90 låg statsmakternas gensvar på styrelsens begäran under Voksenåsens dåvarande ekonomiska kris som hotade att frysa ner den kulturella verksamheten.

Utöver statsbidraget har Voksenåsen under de goda verksamhetsåren också överfört medel från det egna resultatet, fram till 1988 hade dessa avgörande betydelse för möjligheten av genomföra programverksamhet, i själva verket fick Voksenåsen betala större delen av programverksamheten med egna intjänade medel. Från 1989 och framåt har statsbidraget i stort sett täckt den totala kostnaden för programverksamhetens särkostnader, kostnaden för personal (direktör, kultursekreterare och assistent) har dock täckts av Voksenåsens egna medel.

Statsbidrag och egna medel har varit de viktigaste resurserna för kultur- och programverksamheten. Det bör dock nämnas att den Norsk-svenska samarbetsfonden med början 1992 och med avtrappning tre år framåt gav ett riktat bidrag för att stärka ledningskapaciteten på Voksenåsen. Därutöver har Voksenåsen från gång till gång erhållit mindre bidrag från samarbetsfonderna för särskilda arrangemang, samt från en rad olika intressenter, bl.a. norska kirke- og undervisningsdepartementet. Bidragen från andra har, även om de i det enskilda fallet har varit betydelsefulla, dock aldrig spelat någon avgörande roll för finansiering av programverksamheten. Inte heller deltagaravgifterna har varit av sådan storlek att de haft annan än marginell roll för den totala finansie-

ringen. Ungefär 15 % av programverksamhetens kostnader täcktes 1995 av övriga bidrag och avgifter.

I sammanhanget bör dock nämnas de särskilda Voksenåsenstipendier som utbetalas av Svensk-norska samarbetsfonden. Stipendierna kommer indirekt verksamheten tillgodo genom att de finansierar vistelsen vid Voksenåsen för ett antal stipendiater per år. Dessa stipendier finansieras via ett statsbidrag från Kulturdepartementet som utbetalas till fonden. För budgetåret 1995/96 (18 månader) uppgick statsbidraget till 327 000 SEK

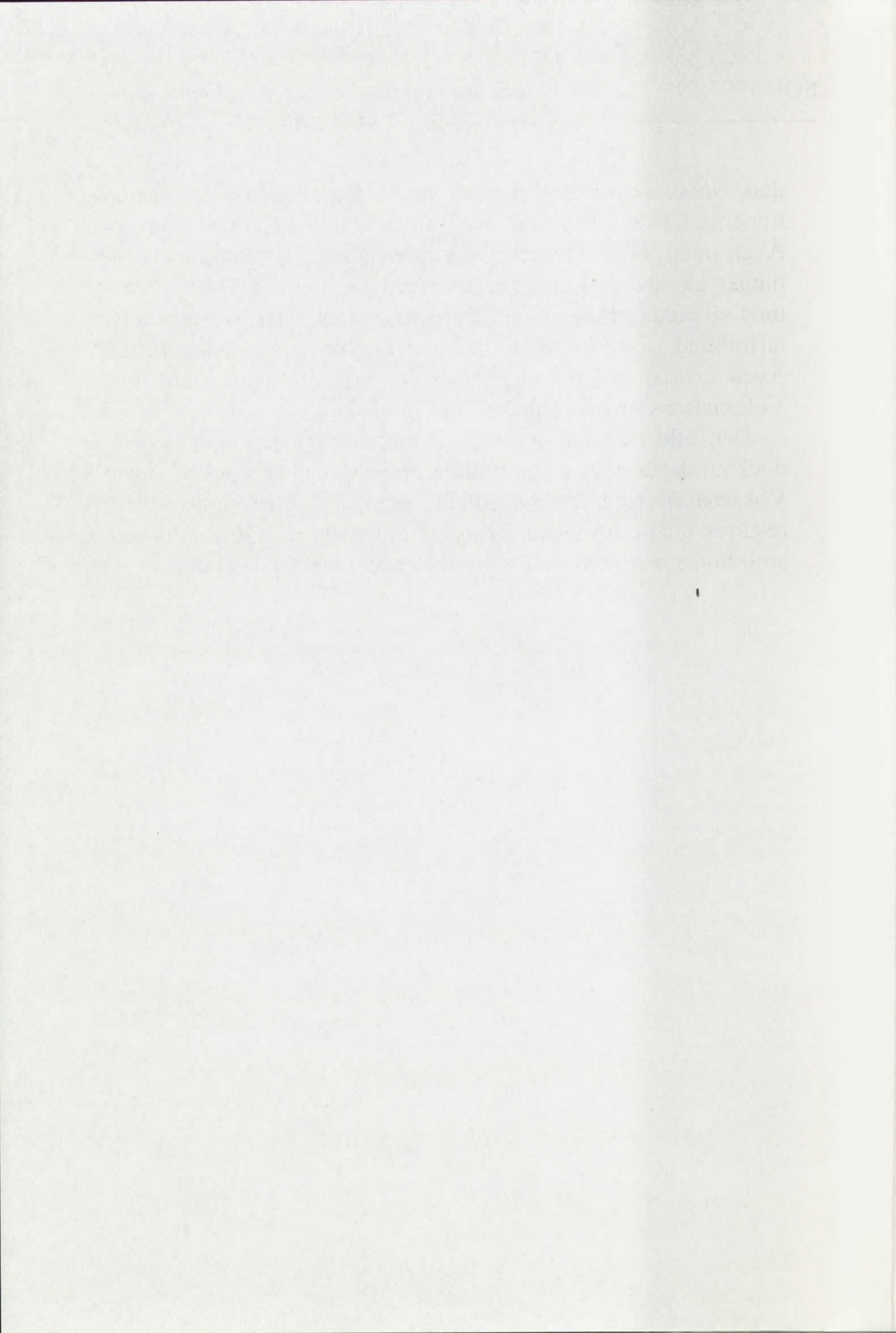
3.5 Voksenåsens kontakter med svenskt kultur- och organisationsliv

Voksenåsen har, och har haft, en omfattande kontakt med svenskt kultur- och organisationsliv. Kontaktytorna har varit många. Dels har styrelseledamöterna i sig genom styrelsens sammansättning kommit att utgöra viktiga kontakter till olika delar av svenskt samhälls- och kulturliv, dels har också representantskapet i betydande utsträckning kommit att utgöra en sådan kontaktyta. Vidare har Voksenåsens kultursekretariat, trots begränsade resurser, genom sin verksamhet, både när det gäller den dagliga verksamheten och när det gäller marknadsföring och nätverksbyggande odlat många kontakter som kommit Voksenåsens tillgodo. Svenska ambassadens i Oslo roll när det gäller att utveckla och förstärka Voksenåsens betydelse har varit mycket betydelsefull. Samtliga ambassadörer under den period som beskrivs har ägnat Voksenåsen stor uppmärksamhet och aktivt förstärkt dess roll som svensk-norsk mötesplats genom att medvetet utnyttja Voksenåsen för olika arrangemang och för ambassadens representation. Särskilt bör man lyfta fram den roll som dåvarande kulturrådet vid ambassaden, Per-Axel Hildeman, hade från 1977 och framåt för att utveckla Voksenåsens utåtriktade verksamhet.

De organisationer på svensk sida som Voksenåsen hela tiden samarbetat med är bl.a. Svensk-norska samarbetsfonden (tidigare två fonder, en i varje land), norska och svenska Föreningen Nor-

den, Norsk-Svensk och Svensk-Norsk förening, paraplyorganisationerna för de norska och svenska folkbildningsorganisationerna. Även med olika kulturorganisationer och intressesammanslutningar har livliga kontakter förekommit, framför allt i samband med särskilda arrangemang. Här kan bl.a. nämnas Sveriges författarförbund, Svenska teaterförbundet, Sveriges musikerförbund. Även arbetslivets och näringslivets organisationer finns bland Voksenåsens samarbetspartners.

Den bild man får om man betraktar perioden som helhet är dock att det är svårt att se tydliga prioriteringar och fokuseringar i Voksenåsen programverksamhet, man har med tämligen små resurser försökt att täcka åtskilliga områden, med beundransvärda ambitioner men med små möjligheter att göra rejäla avtryck.

4 Överväganden och förslag

4.1 Förvaltningsformen

Utredningen har enligt sina direktiv främst att ta ställning till frågan om förvaltningsformen, och då särskilt pröva om den nuvarande förvaltningsformen, aktiebolag, är lämplig med hänsyn till verksamhetens ideella grundsyfte. I direktiven uppdras åt utredningen att bedöma för- och nackdelar med bolagsformen, sett i förhållanden till ekonomin, effektiviteten och programverksamheten samt att lägga fram de förslag som slutsatserna föranleder.

4.1.1 Förvaltningsformen och ekonomin

Voksenåsens nuvarande förvaltningsform infördes efter riksdagsbeslut vid kalenderårsskiftet 1976/77, efter en utredning av den dåvarande Voksenåsenkommittén. Tidigare hade Svensk-norska samarbetsfonden via en särskild direktion haft ansvar för förvaltningen. Skälet till att förvaltningsformen då ändrades var att man ville få en förvaltningsform med ett tydligt och fast regelverk, inte minst för den ekonomiska förvaltningen. Eftersom Voksenåsen var rörelsedrivande ansågs det då att aktiebolagsformen var den närmast till hands liggande. Genom särskilda entreprenörsavtal har emellertid själva hotell- och restaurangrörelsen kommit att hanteras utanför aktiebolaget.

De skäl som talar för denna förvaltningsform är i allt väsentligt desamma som åberopades när den infördes för 20 år sedan. För det

första medför förvaltningsformen att verksamheten kan drivas inom ett ändamålsenligt reglerat och välkänt regelverk vars legala implikationer i alla avseenden är väl kända. För det andra är det ekonomiska ansvaret entydigt definierat och kraven på styrelsen när det gäller den ekonomiska förvaltningen tydligt. Voksenåsens möjlighet att bedriva kommersiell verksamhet, även om detta i dag sker genom en entreprenör, är snarast bättre ägnat att driva i aktiebolagsform. Ur ekonomisk synpunkt finns det inga skäl som talar för en avveckling av aktiebolagsformen. Om någon annan förvaltningsform skulle väljas i stället för den nuvarande är det ändå nödvändigt att inom ramen för denna utforma regler som säkerställer motsvarande klara ansvarsfördelning och regler för den ekonomiska förvaltningen som bolagsformen implicit ger.

När det gäller ekonomisk effektivitet finns det enligt utredningen inte heller något skäl som talar för att Voksenåsen i en annan förvaltningsform skulle kunna drivas med lägre kostnader än i den nuvarande. Det finns inga kostnader som särskilt kan länkas till förvaltningsformen och som skulle upphöra om den ändrades. Det bör även nämnas att Voksenåsen också i sin nuvarande förvaltningsform av norska myndigheter i praktiken har bedömts efter sitt ideella syfte. Voksenåsen är för en stor del av driften undantagen från mervärdesskatt, och SVAS har varje år i sin självdeklaration angett att man med "hensyn till art og formål" inte anser sig vara skattepliktiga för vinst eller förmögenhet, vilket har godtagits av myndigheterna och det finns ingen anledning att tro att en förändring av förvaltningsformen skulle ge ytterligare ekonomiska fördelar.

4.1.2 Förvaltningsformen och programverksamheten

Under denna rubrik avhandlar utredningen också frågan om förvaltningsformen och effektiviteten. Effektivitet i detta sammanhang bör enligt utredningens mening tolkas som i vilken utsträckning verksamheten uppnår de eftersträlvade resultaten.

När Voksenåsens styrelse i skrivelse till regeringen begärde att frågan om förvaltningsform skulle prövas anför man särskilt att aktiebolagsformen inte är ändamålsenlig för den ideella verksamheten och syftar då till aktiebolagsformens huvudsakliga syfte att drivas med så stor vinst som möjligt för ägarna, vilket ju inte är Voksenåsens syfte. Utredningen kan i detta avseende instämma med styrelsen i så motto att en stark betoning av aktiebolagsformen i marknadsföringen och i annan kommunikation med omvärlden skulle kunna ge en felaktig uppfattning om vad som är Voksenåsens primära syfte. Problemet skulle då vara att Voksenåsen får en profil som skapar missförstånd och försvårar för Voksenåsens ledning att arbeta effektivt, och nå de resultat man eftersträvar. Detta är enligt utredningens bedömning den enda egentliga invändningen som kan resas mot att behålla den nuvarande förvaltningsformen.

Enligt utredningens bedömning har dock styrelsen stor frihet att gentemot kunder och andra intressenter forma Voksenåsens profil, även när det gäller namnet, så att den i allt väsentligt inte associerar till schablonbilden av ett aktiebolag. De enda sammanhang där associationsformen måste klargöras är vid formell kommunikation med myndigheter och där den legala aspekten av en relation eller transaktion är viktig, t.ex. vid slutande av avtal. Det är också utredningens bedömning att styrelsen medvetet försöker forma Voksenåsens profil så att Voksenåsens primära syfte framhålls.

En annan invändning mot aktiebolagsformen är att den dagliga ledaren i enlighet med formen benämns administrerande direktör med i lagstiftningen beskrivna vissa uppgifter, medan styrelsen önskar att Voksenåsens ledare skall ha en mer kulturell profil. Voksenåsens nye daglinne ledare benämns nu generalsekreterare. Utredningen kan här konstatera att den norska aktiebolagslagen inte kräver att en administrerande direktör tillsätts om aktiekapitalet är mindre än 1 000 000 NOK, vilket innebär att Voksenåsens styrelse är fri att forma ledarens uppgifter och profil utan hänsyn till aktiebolagslagen. Voksenåsens aktiekapital är 100 000 NOK, och även om utredningen i denna rapport föreslår att aktiekapitalet utökas kommer det inte att nå detta gränsvärde.

4.1.3 Andra förvaltningsformer

Utredningen har också prövat möjligheten att införa andra förvaltningsformer, stiftelse eller ideell förening.

Regeringen har med gillande av riksdagen i prop. 1995/96:61, om formerna för verksamhet som är beroende av statligt stöd, uttalat att verksamhet som är beroende av anslagstilldelning men inte kan eller bör bedrivas i myndighetsform företrädesvis skall bedrivas som aktiebolag eller ideell förening. I princip avvisas i nämnda proposition bildandet av nya stiftelser för verksamhet som regelmässigt tar emot anslag. Detta måste enligt utredningen i hög grad vara giltigt för Voksenåsen som årligen tar emot mer än 7 miljoner SEK i anslag från den svenska staten, anslaget 1995 utgjorde 66 % av Voksenåsens totala intäkter.

Den fördel som utredningen kan se med en stiftelse som förvaltningsform för Voksenåsen skulle vara att man kunde undanröra risken för att Voksenåsen skulle få en felaktig profil på grund av sin ställning som aktiebolag. Voksenåsens ideella syfte skulle kunna framgå tydligare utan att skymmas av aktiebolagets kommersiella prägel, i den mån aktiebolaget blir synligt för omvärlden. En stiftelses stadgar måste dock, för att fylla statens krav på insyn, säker förvaltning och ekonomiskt ansvar, utformas så att den reglerar i stort sett samma förhållanden som i dag täcks genom aktiebolagsformen.

En stiftelse skall dock egentligen förvalta något eftersom den i huvudsak inte är tänkt att vara rörelsedrivande. Voksenåsens alla egentliga tillgångar, fastigheten med byggnader förvaltas dock av statens fastighetsverk, ett förhållande som kommer att bestå. Direktiven uttalar också tydligt att detta förhållanden inte skall förändras. En eventuell stiftelse för Voksenåsen har alltså endast verksamheten att förvalta.

Utredningen kan därför inte finna att det finns så starka skäl som talar för att bilda en stiftelse för förvaltning av Voksenåsen att det kan vara ett argument mot vad som framförs i denna proposition.

Beträffande ideell förening finner utredningen heller inga starka argument som talar för att det skulle vara en bättre lösning. Stadgarna i en sådan förening måste i allt väsentligt utformas så att de fyller de legala krav som ägaren, staten, kan ha på en säker förvaltning och ekonomiskt ansvar för styrelsen. Det är också oklart vilka som skulle bilda en sådan förening. Det är knappast ändamålsenligt eller logiskt att staten ensam skulle vara föreningsbildare och det är heller inte klart vilka som tillsammans med staten skulle vara föreningsbildare och hur ansvars- och inflytandefrågorna skulle behandlas i en sådan förening. Ideella föreningar bildas oftast av individer eller redan organiserade intressen som vill samverka i särskilda syften och där föreningsbildarna delar inflytande och ansvar. Ur det perspektivet skulle det vara naturligt att de befintliga organiserade ideella norsk-svenska intressena skulle vara med och bilda en sådan förening. Om Voksenåsen skulle förvaltas av en ideell förening där staten vore ensam ägare av den fasta egendomen och sannolikt också den enda som, liksom nu, hade det yttersta ekonomiska ansvaret skulle det dock bli en kraftig obalans i förhållande till övriga föreningsbildare. Utredningen anser det därför inte heller lämpligt med denna förvaltningsform.

4.1.4 Slutsats

Utredningen har efter en genomgång av de förhållanden som talar för och emot aktiebolagsformen kommit fram till slutsatsen att aktiebolagsformen bör behållas som förvaltningsform för Voksenåsen även i fortsättningen. Utredningen anser dock att den nuvarande bolagsordningen bör modifieras något inom ramen för de möjligheter som aktiebolagslagen ger, vilket utvecklas i följande avsnitt.

4.2 Utveckling av den nuvarande förvaltningsformen

4.2.1 Representantskapet

SVAS fick när det bildades ett representantskap. Enligt norsk aktiebolagslag kan ett representantskap utses av bolagstämman för att ge en bredare representation och insyn i bolagets verksamhet. Representantskapets uppgift är att bilda sig en uppfattning om verksamheten och att till bolagsstämman uttala sig om styrelsens förvaltning och om huruvida styrelsen bör beviljas ansvarsfrihet eller ej. Om bolaget är en bank har representantskapet ytterligare vidgade befogenheter. Voksenåsens representantskap har visserligen i någon mån fyllt denna formella roll, men dess huvudsakliga roll, och sannolikt dess egen uppfattning om sin roll, har varit att diskutera och ge idéer till den syftesnära verksamheten. Representantskapets sammansättning och kompetensprofil har inte heller varit sådan att den kunnat följa den ekonomiska förvaltningen.

Enligt utredningens mening bör det nuvarande representantskapet avvecklas som institution. Representantskapet har under de 20 år som Voksenåsen haft sin nuvarande förvaltningsform spelat en viktig roll för att följa verksamheten och många av dess medlemmar har på ett förtjänstfullt sätt bidragit till programverksamhetens utveckling. Samtidigt har åtskilliga av dem som utsetts att ingå i representantskapet aldrig kommit till de i huvudsak årliga representantskapsmötena. En anomaly är också att representantskapet egentligen inte spelat den roll som den enligt aktiebolagslagen är avsedd att göra, att ge aktieägarna en bredare insyn och ett större inflytande över bolagets skötsel. Detta kan vara viktigt med ett spritt aktieäggande där de många aktieägarna får större möjlighet till representation och därmed inflytande än vad styrelsen ger. I Voksenåsens fall, där staten är ensamägare, kan inte representantskapet förstärka statens inflytande och insyn.

Den uppgift som representantskapet har haft som kontaktorgan för programverksamheten är emellertid viktig, men det bör framför

allt vara styrelsens uppgift och ansvar att organisera verksamheten så att viktiga och fungerande relationer etableras med individer, organisationer, institutioner och opinioner i Sverige och Norge och som kanaliserar viktiga impulser för Voksenåsens utveckling. Enligt utredningens mening kan och bör en sådan kontaktverksamhet organiseras på ett över tiden mera flexibelt sätt än det nuvarande representantskapet, och styrelsen bör få det fulla ansvaret för att organisera detta på lämpligt sätt. En sådan uppgift ligger ju implicit i styrelsens uppdrag.

Eftersom representantskapet är en fakultativ del av bolagsbildningen kan det avvecklas genom en enkel ombildning av bolagsordningen vid en ordinarie eller extra bolagsstämma efter beslut av regeringen. Denna förändring bör enligt utredningens mening genomföras så snart som möjligt.

4.2.2 Aktiekapitalets storlek

Det nuvarande aktiekapitalet, 100 000 NOK, fastställdes för 20 år sedan när penningvärdet var ett annat och när Voksenåsens verksamhet var avsevärt mindre. Redan i slutet på 1980-talet var det uppenbart att det låga aktiekapitalet var ett problem under år med starka resultatsvängningar och då även annat reservkapital saknades. I samband med att en ombildning av bolagsordningen sker för att avveckla representantskapet bör därför aktiekapitalet utökas för att uppgå till minst 500 000 NOK men ej över 1 000 000 NOK. Detta kan ske utan kostnader för statsverket genom att en mindre del av i balansräkningen befintligt reservkapital (reservfond, dispositionsfond och investeringsfond) ombildas till aktiekapital. Voksenåsen har, utöver aktiekapitalet mer än 6 000 000 NOK fonderade. Bolaget bör därefter kunna klara tillfälliga resultatsvängningar med större stabilitet än i det förflutna. Det innebär också att ägarna, och styrelsen, kommer att få en tidigare varning när ekonomiska problem uppstår. Det är orimligt att en rörelse av Voksenåsens storlek inte skall behöva upprätta kontrollbalansräkning

förrän i stort sett alla likvida resurser förbrukats, vilket är fallet i dag.

4.2.3 Utveckling av ägarrelationen

Över den tid Voksenåsen fungerat i sin nuvarande förvaltningsform kan man finna att relationen mellan styrelsen som företrädare för verksamheten och ägaren staten inte har varit särskilt utvecklad. Ägaren har inte, utöver propositionen 1976, preciserat eller utvecklat målformuleringarna för Voksenåsen eller uttryckt någon långsiktig avsikt med anläggningen trots de betydande statsbidrag som årligen lämnas. Styrelsens verksamhetsberättelser och anslagsframställningar har med åren, i avsaknad av egentligt gensvar, stereotypiserats och har inte det informationsvärde som skulle behövas för att ägaren skulle kunna göra väl underbyggda bedömningar. Enligt utredningens mening bör relationen mellan ägaren och Voksenåsens styrelse och ledning kunna utvecklas.

Ägaren bör i en dialog med styrelsen på ett tydligare sätt ge uttryck för sin avsikt med Voksenåsen och dess fortsatta verksamhet. De målformuleringar som finns har i allt väsentligt sina rötter i stämningarna omedelbart efter andra världskriget och formulerades i en tid då de norska och svenska samhällena såg helt annorlunda ut i en rad avseenden. En sådan dialog bör kunna komma till stånd genom att ägaren åtminstone delvis använder sig av de instrument som man brukar i relation till myndigheterna. Utredningen tänker här på fördjupad anslagsframställning med 3-års-perspektiv, resultatanalys och resultatrapportering. Voksenåsens styrelse har en hög kompetens inom alla de områden den är satt till att förvalta, ägarens intresse och gensvar är nödvändig för att denna för Voksenåsen så nödvändiga och konstruktiva dialog skall kunna utvecklas. En utvecklad relation kräver också att departementet öppnar möjligheten för en tätare dialog än den som äger rum i samband med anslagsframställningen respektive den årliga bolagsstämman. Styrelsen, främst företräd av sin ordförande, och ägaren har ett gemensamt ansvar för att hålla dialogen levande.

Utnämningen av styrelseledamöter är, tillsammans med en utvecklad dialog, departementets starkaste instrument för att kunna påverka och styra verksamhetens utveckling. Det är därför viktigt att de styrelseledamöter som utses blir väl införstådda med Voksenåsens särskilda bakgrund men också informerade om departementets syn på Voksenåsens långsiktiga utveckling. En styrelse, som ju är utsedd av ägaren på bolagsstämman, skall ju inte företräda några andra intressen än ägarens, men om ägarens intressen är vaga eller outtalade ökar riskerna för skilda tolkningar.

4.2.4 Utvecklingen av omvärldskontakterna

Utredningen har i det föregående föreslagit att representantskapet avvecklas. Det är enligt utredningens mening angeläget att pröva nya former för att bredda kontaktytorna och få inspiration och idéer till programverksamheten. Utredningen anser att styrelsen skall ha det fulla ansvaret för detta men tar sig ändå friheten att komma med vissa idéer.

Förslagsvis bör styrelsen en eller flera gånger per år arrangera kontakt- eller idékonferenser där man kan välja att använda sig av fasta paneler, eller paneler som gradvis byts ut. Kostnaderna för detta bör åtminstone delvis kunna rymmas inom de resurser som frigörs efter representantskapet.

4.3 Utvecklingen av programverksamheten

När Voksenåsen anlades tänkte man sig att här bl.a. skulle skapas en mötesplats för kortare kurser för vidareutbildning av lärare. Man talade också om studieveckor arrangerade av folkrörelser och ungdomsorganisationer. Vidare nämndes att svenska skolklasser för begränsad tid skulle kunna förlägga sin undervisning till Voksenåsen med utnyttjande av de möjligheter till friluftsliv som omgivningarna erbjöd. Voksenåsen skulle också enligt upphovsmän-

nen kunna vara en lämplig plats för kortare semestervistelser för unga och äldre. Föreningen Norden nämndes särskilt, när det gällde organisationer som man gärna ville se bland Voksenåsens gäster.

Det är tydligt att man från början tänkte sig att Voksenåsen skulle kunna bli ett alternativ, där enskilda och föreningar med begränsade ekonomiska resurser skulle få möjlighet att vistas i Oslotrakten för studier eller andra aktiviteter. Man menade att eftersom Voksenåsen var en donation från norska staten och överlämnats skuldfri, så borde en vistelse där kunna ske till lägre pris än på andra håll. Troligen var detta antagande riktigt under Voksenåsens första verksamhetsperiod. Vad som därefter inträffat är att hotell- och restaurangtjänster relativt sätt blivit dyrare i förhållande till andra varor och tjänster. Av betydelse är också den allmänna standardhöjning på rum, möteslokaler och måltider som inträffat sedan Voksenåsen tillkom. För att få rörelsen att gå ihop måste hotellet nu ta ut priser, som ligger i nivå med andra inkvarteringsalternativ. Skulle Voksenåsen ha avstått från att följa med i denna standardhöjning, skulle beläggningen ha blivit mycket dålig. Trots att anläggningen tillkommit genom en donation är den således i dag långt ifrån något lågprisalternativ.

Besökare av det slag som Voksenåsen ursprungligen i första hand tänktes rekrytera kan i våra dagar knappast komma till Voksenåsen med mindre än att deras vistelse subventioneras. Som exempel kan nämnas, att föreningen Norden, som från början utpekades som en önskvärd utnyttjare av Voksenåsen, numera säger sig tvingad att som plats för sina konferenser välja billigare alternativ. Såväl Lysebu som Hanaholmen tillämpar någon form av stöd för att göra s.k. syftesnära arrangemang billigare än vad utomstående konferensanordnare såsom företag och myndigheter får betala. Dessa besitter ju en större betalningsförmåga än vad privatpersoner och ideella föreningar gör.

Det ursprungliga målet att prioritera ungdomars besök på Voksenåsen bör så långt det är möjligt alltjämt upprätthållas. Det kan inom en rimlig kostnadsram lättast uppnås, när det gäller att på Voksenåsen föra norsk ungdom i kontakt med svensk kultur och

samhällsliv i övrigt. För gymnasieklasser eller grupper av högskolestuderande från Oslo och andra delar av Östlandet bör det vara möjligt att anordna halvdagskonferenser, där tillfälle ges att möta svenska författare eller andra kulturpersonligheter. Kostnaderna för ett sådant arrangemang skulle kunna begränsas till arvode, resekostnader och traktamente för den eller de som skall medverka som föreläsare samt en enkel smörgåslunch för ungdomarna. Eventuellt kan bidrag lämnas för bussresa till och från Voksenåsen.

Liknande halvdagskonferenser bör inom olika ämnesområden kunna ordnas för journalister med svenska politiker, ämbetsmän, samhällsdebattörer och företrädare för olika kulturområden som inledare. Man måste räkna med att många som är verksamma inom media ofta inte kan avsätta mer än en halv dag för information om svenska förhållanden på olika områden. En sådan konferens bör kunna genomföras till låga kostnader. Utöver eventuella arvoden, rese- och traktamentskostnader för medverkande från Sverige torde utgifterna kunna begränsas till någon form av måltid för de norska deltagarna.

I det föregående har exempel givits på hur man inom en rimlig kostnadsram till en norsk publik kan ge kvalificerad information om aktuella svenska utvecklingstendenser på olika områden. Ändamålet med Voksenåsen är emellertid tvåfaldigt. Anläggningen skall visa svenskar ett stycke Norge, har det sagts, och då har man inte bara tänkt på vackra omgivningar och utsikt över Oslo med fjorden. Ambitionen är att ge svenska besökare möjlighet att bekanta sig med norsk kultur och samhällsliv. Att för svenskar genomföra detta i form av endags- eller halvdagskonferenser är endast möjligt för dem som bor nära norsk-svenska gränsen. För övriga blir kostnaderna höga genom utgifter för resa, inkvartering och måltider. Detta gör det nödvändigt att överväga att använda en del av de medel som står till förfogande för programverksamhet till att lämna bidrag till rese- eller uppehållskostnader.

Antalet stora konferenser i egen regi med en längd av en eller en och en halv dag bör begränsas till tre eller fyra. För förberedel-

sarbete för denna typ av arrangemang kan det vara nödvändigt att tillfälligt projektanställa en lämplig person. Vid dessa konferenser tillkommer en särskild utgift för att utarbeta en tryckt rapport.

Konferenser där deltagarna huvudsakligen utgörs av personer som representerar organisationer, myndigheter eller företag bör för att erforderligt deltagarantal skall kunna uppnås hållas under perioden måndag till fredag. Vid konferenser där de flesta deltagarna utgörs av privatpersoner som med egna medel bekostar sitt deltagande kan det vara lämpligt att utnyttja veckoslut. Då kan hotellet och restaurangen erbjuda lägre priser, och dessutom behöver konferensdeltagarna inte ta ledigt från sina anställningar med de kostnader som detta medför. Det förtjänar nämnas att det synnerligen lyckade Hamsunsymposiet hösten 1996 från början var tänkt att hållas en vardag. När anmälningarna om deltagande blev mycket få, flyttades arrangemanget till en veckohelg och kunde då genomföras med ett tillfredsställande deltagarantal.

Konferensavgifternas storlek har naturligtvis stor betydelse för dem som överväger att delta i en Voksenåsenkonferens som ligger inom det s.k. syftesnära området. Enligt utredningen bör avgiften normalt svara mot de belopp som hotellet och restaurangen erhåller för den tid en gäst vistas på anläggningen. Övriga kostnader såsom projektering, föreläsares arvoden och resekostnader liksom annonsering och tryckning av rapport bör bestridas med de medel som Voksenåsen får i form av statsbidrag och andel i hotellets vinst. I Hamsun konferensen uppges 50 personer ha deltagit. De erlade sammanlagt 16.800 kronor i deltagaravgifter, dvs. cirka 336 kronor per person. För deras mat och husrum erlades 70 800 kr till hotellet, vilket blir 1 416 kr per person. Utredningen finner denna skillnad anmärkningsvärt stor. Vid 1996 års s.k. gränskonferens deltog cirka 60 personer, som sammanlagt betalade 42 200 kronor i deltagaravgifter, vilket motsvarar ca 703 kronor per person. Till hotellet betalades för detta antal deltagare 62 100 kronor, alltså 1 035 kronor per person. Enligt kursinbjudan var avgiften för den som deltog i konferensen från lunch ena dagen till och med lunch andra dagen 2 900 kronor. För medlemmar i Norsk-svenska handelskammaren var avgiften 400 kronor lägre. Det totala under-

skottet på konferensen blev 162 500 kronor, vilket är mycket för en enda konferens, där det dessutom får förmodas att ett stort antal deltagare fick sina kostnader betalda av respektive arbetsgivare. Utredningen vill för egen del inskränka sig till att understryka betydelsen av att styrelsen och administrationen ser över avgiftspolitikerna liksom möjligheterna att uppnå en god kostnadsuppföljning. Det bör än en gång framhållas att utredningen är positiv till att ett *begränsat* antal kursdeltagare efter ansökan kan få kursavgiften delvis eller helt nedsatt.

Tre eller fyra större konferenser, ett antal halvdagskonferenser för studerande ungdom eller andra inbjudna specialgrupper samt cirka en gång per månad ett kulturinslag med musikaliskt eller litterärt innehåll torde vara vad generalsekreteraren och assistenten med stöd i vissa fall av någon projektanställd kan ha det huvudsakliga ansvaret för. Den syftesnära verksamheten kan emellertid inte begränsas till detta. Därför bör i ökad utsträckning försök göras att stimulera svenska föreningar att förlägga arrangemang till Voksenåsen. Detta kan av de kostnadsskäl som tidigare berörts nödvändiggöra att man från Voksenåsens sida med projektanslag bidrar till deltagarnas resa till Voksenåsen eller till vistelsen där. Om en svensk förening ordnar en studietur till Norge för att medlemmarna skall få ökade kunskaper om norska förhållanden på något område kan detta i många, kanske rentav de flesta fall vara en verksamhet som ligger inom ramen för sådana aktiviteter som den ursprungliga donationen ville stödja. Allra bäst är naturligtvis om man kan använda Voksenåsen till gemensamma möten för norska och svenska föreningar med samma verksamhetsfält. Detta förutsätter att föreningarna känner till Voksenåsens existens och möjligheterna att förlägga verksamhet dit. Föreningar som inte har ett mycket lokalt och speciellt intresseområde tillhör i allmänhet en riksorganisation. Till dessa bör Voksenåsen rikta sin information med hemställan om att dessa riksorganisationer vidarebefordrar informationen till sina anslutna medlemsorganisationer.

När Voksenåsen började sin verksamhet fanns ingen anställd personal som kunde arrangera kurser och konferenser. Deltagare kom av sig själva. De fick för sina egna arrangemang utnyttja an-

läggningen, som de ansåg med hänsyn till belägenhet och inredning ha stora trivselvärden. Voksenåsens insats bestod således i att tillhandahålla en efter den tidens krav ändamålsenlig miljö. Ännu vid 10-årsjubileet kunde man konstatera, att av gästerna dittills 70 % varit svenskar, 20 % norrmän och resten i huvudsak andra nordbor.

Enligt utredningens uppfattning kan en ännu livligare syftesnära verksamhet inte uppnås genom att Voksenåsens personal försöker pressa fram ännu fler "egna" konferenser. De anställda på Voksenåsen behöver tid för att initiera nya projekt i kontakt med organisationer, myndigheter, skolor och andra tänkbara arrangörer. Även arrangemang anordnade av dem kan ju vara syftesnära med den betydelse man lade i ordet när Voksenåsen tillkom och under anläggningens första tid. Härtill kommer att förekomsten av medarrangörer har ett egenvärde. Hur ambitiöst Voksenåsens programkommitté och anställda än eftersträvar allsidighet vid val av ämnen för olika arrangemang, föreligger självklart en begränsning i fråga om kontaktnät och intresseinriktning. Genom att sprida kännedom om att Voksenåsen står öppet för en vid krets av kursarrangörer kan programutbudet väsentligt breddas.

Att genomföra en konferens fordrar stora arbetsinsatser, bl.a. i form av planläggning, utarbetande av program, engagemang av föreläsare och andra medverkande. Delar av detta eller i vissa fall allt skulle Voksenåsen i många fall kunna överlåta till en medarrangör. Voksenåsens personal kan, om så önskas, medverka genom att orientera om anläggningen eller om aktuella svensk-norska relationer och problem o.d. Just deltagarrekrutering kan ibland vara ett problem för Voksenåsen, som inte har en naturlig medlemskrets att gå ut till. En fördel med att samverka med en medarrangör är att denna kan rekrytera deltagare ur sitt medlemsunderlag. När Voksenåsen grundades, sade sig stiftarna vilja prioritera ungdom som gäster. Därutöver gjordes inga förbehåll för vissa kategorier. Det betyder att många olika slag av organisationer bör vara välkomna. Det spelar ingen roll om det är idrottsföreningar, politiska eller fackliga organisationer, litterära samslutningar eller sångkör.

5 Sammanfattande förslag

- Utredningen har efter en genomgång av de förhållanden som talar för och emot aktiebolagsformen kommit fram till slutsatsen att aktiebolagsformen bör behållas som förvaltningsform för Voksenåsen även i fortsättningen. Utredningen anser dock att den nuvarande bolagsordningen bör modifieras något inom ramen för de möjligheter som aktiebolagslagen ger.
- Enligt utredningens mening bör det nuvarande representantskapet avvecklas som institution. Den uppgift som representantskapet har haft som kontaktorgan för programverksamheten är emellertid viktig, men det bör framför allt vara styrelsens uppgift och ansvar att organisera verksamheten så att viktiga och fungerande relationer etableras med individer, organisationer, institutioner och opinioner i Sverige och Norge och som kanaliserar viktiga impulser för Voksenåsens utveckling. Enligt Utredningens mening kan och bör en sådan kontaktverksamhet organiseras på ett över tiden mera flexibelt sätt än det nuvarande representantskapet, och styrelsen bör få det fulla ansvaret för att organisera detta på lämpligt sätt. Eftersom representantskapet är en fakultativ del av bolagsbildningen kan det avvecklas genom en enkel ombildning av bolagsordningen vid en ordinarie eller extra bolagsstämma efter beslut av regeringen. Denna förändring bör enligt utredningens mening genomföras så snart som möjligt.
- I samband med att en ombildning av bolagsordningen sker för att avveckla representantskapet bör aktiekapitalet utökas för att

uppgå till minst 500 000 NOK men ej över 1 000 000 NOK. Detta kan ske utan kostnader för statsverket genom att en mindre del av i balansräkningen befintligt reservkapital (reservfond, dispositionsfond och investeringsfond) ombildas till aktiekapital.

- Enligt utredningens mening bör relationen mellan ägaren, svenska staten och Voksenåsens styrelse och ledning kunna utvecklas. Ägaren bör i en dialog med styrelsen på ett tydligare sätt ge uttryck för sin avsikt med Voksenåsen och dess fortsatta verksamhet. En sådan dialog bör kunna komma till stånd genom att ägaren åtminstone delvis använder sig av de instrument som man brukar i relation till myndigheterna. Utredningen tänker här på fördjupad anslagsframställning med 3-årsperspektiv, resultatanalys och resultatrapportering.
- Det är enligt utredningens mening angeläget att pröva nya former för att bredda kontaktytorna och få inspiration och idéer till programverksamheten. Förslagsvis bör styrelsen en eller flera gånger per år arrangera kontakt- eller idékonferenser där man kan välja att använda sig av fasta paneler, eller paneler som gradvis byts ut.

Utredningen genomför ett resonemang om utveckling av programverksamheten. Här understryks bl.a. att det ursprungliga målet att prioritera ungdomars besök på Voksenåsen bör så långt det är möjligt alltjämt uppehållas. Vidare understryker utredningen betydelsen av att styrelsen och administrationen ser över avgiftspolitikerna samt att man prövar att i ökad utsträckning genomföra arrangemang i samarbete med andra.

Bilaga 1

Görel Bohlin
Engelbrektsgratan 18, 1 tr
114 32 STOCKHOLM
tel 08-24 59 89

1995-11-17

Statssekreterare Thomas Lyrevik
Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Voksenåsen - Norges nationalgåva till Sverige

Med återopande av mitt och Kjell Annelings samtal med Dig på departementet den 14 november får jag på uppdrag av styrelsen för svenskhemmet Voksenåsen A/S (SVAS) anhålla om att en översyn görs av vilken organisationsform verksamheten vid Voksenåsen lämpligen bör bedrivas. Av flera skäl anser styrelsen att den nuvarande konstruktionen med ett aktiebolag inte är ändamålsenligt för den ideella verksamhet, som är huvudsyftet för Norges nationalgåva till Sverige. Verksamhet i aktiebolagsform skall normalt syfta till vinstmaximering och är därmed en lämplig form för den kommersiella hotell- och konferensverksamheten som enligt särskilt avtal på entreprenad bedrivs på Voksenåsen av det privatägda Voksenåsen Hotel A/S.

I enlighet med den norska aktiebolagslagen har SVAS ett representantskap med tio medlemmar och åtta suppleanter som enligt lagen skall uttala sig om ansvarsfrihet bör beviljas för styrelsen. Det nu fungerande representantskapet är emellertid utnämnt efter andra kriterier, nämligen för att initiera och inspirera till kultur- och andra syftesnära verksamheter vid Voksenåsen och således inte för att granska den ekonomiska verksamheten.

Aktiebolagslagen föreskriver också en administrerande direktör (VD) med vissa särskilda uppgifter, Det är styrelsens uppfattning att ledaren för verksamheten vid Svenskhemmet bör ha mer kulturell profil.

Styrelsen finner det angeläget att översynen också omfattar formerna för anslagsbeviljning och då särskild i fråga om relationer och hyresförhållande till fastighetsförvaltaren - Statens Fastighetsverk. Det är styrelsens uppfattning att det finns lämpligare form för den ideella verksamheten vid Voksenåsen, t.ex. stiftelse. Styrelsen skulle gärna se att en ändring kommer till stånd vid årskiftet 1996/97. Översynen bör därför göras så snart som möjligt för att möjliggöra en anmälan i budgetpropositionen för budgetåret 1997.

Utan att föregripa departementets ställningstagande vill styrelsen som exempel på tänkbara utredare nämna f. ambassadör Lennart Bodström och revisionsdirektör Göran Steen. Båda är väl insatta i verksamheten vid Voksenåsen.

Styrelse och administration vid SVAS liksom också ambassaden i Oslo kommer att stå till förfogande för bistånd till översynsarbetet.

Som framgick av vårt samtal stöder ambassadör Kjell Anneling, som är ordförande i representantskapet, denna framställan från styrelsen.

Görel Bohlin
Styrelseordförande

Bilaga 2

Kommittédirektiv

Svenskhemmet Voksenåsens
förvaltningsform

Dir.
1996:50

Beslut vid regerings-sammanträde den 13 juni 1996.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall utvärdera den nuvarande förvaltningsformen för Svenskhemmet Voksenåsen.

Svenskhemmet Voksenåsen

Svenskhemmet Voksenåsen i Oslo är en nationalgåva från Norge till Sverige som ett tack för den svenska hjälpen till Norge under andra världskriget. Anläggningen invigdes hösten 1960 av statsministrarna Einar Gerhardsen och Tage Erlander.

Enligt riksdagens beslut år 1960 om Voksenåsens verksamhet och förvaltningsformer (prop. 1960:88, bet. 1960:SU78, rskr. 1960:205) har verksamheten till syfte att främja svensk-norsk förståelse genom att ta emot såväl enskilda svenska och norska gäster som anordna kurser, möten och konferenser.

Under åren 1960-76 svarade Svensk-norska samarbetsfonden för svenskhemmets förvaltning. Verksamheten, som enligt riksdagsbeslutet år 1960 avsågs bli självbärande, gick med vinst fram till början av 1970-talet.

Mot bakgrund av verksamhetens försämrade ekonomiska utveckling tillsattes hösten 1975 en utredning för att se över formerna för Voksenåsens förvaltning. Våren 1976 fattade riksdagen beslut om att överlåta driften på ett av svenska staten helägt norskt aktiebolag (prop. 1976/77:25, bet. 1976/77:KrU27, rskr. 1976/77:72). Syftet med den nya förvaltningsformen var att få verksamheten ekonomiskt självbärande och att på sikt ge ett sådant överskott att även den ideella inriktningen kunde främjas inom bolagets ekonomiska ramar.

Svenskhemmet Voksenåsen A/S bildades den 1 januari 1977. Bolaget ansvarar för svenskhemmets drift utom i två avseenden. Byggnaderna förvaltas av Statens fastighetsverk, som debiterar bolaget en årlig lokalhyra enligt gängse regler för den statliga fastighetsförvaltningen. Hotell- och restaurangverksamheten drivs av ett privatägt bolag, Voksenåsen Hotell A/S. Enligt avtal mellan de båda bolagen skall en viss del av vinsten i hotellrörelsen tillfalla svenskhemmets övriga verksamhet. Resultatet i Voksenåsen Hotell A/S har hittills medgivit sådana årliga överföringar.

Bidrag till Voksenåsen lämnas även över statsbudgeten dels i form av ett årligt driftstöd, dels i form av vistelsestipendier, som fördelas av Svensk-norska samarbetsfonden.

I en skrivelse till Kulturdepartementet den 11 november 1995 har styrelsen för Svenskhemmet Voksenåsen A/S hemställt om en ny översyn av svenskhemmets förvaltningsformer. Av flera skäl anser styrelsen att den nuvarande konstruktionen med ett aktiebolag inte passar för den ideella verksamhet som är huvudsyftet med nationalgåvan. Aktiebolagsformen är däremot lämplig för den kommersiellt bedrivna hotell- och konferensdelen av svenskhemmets verksamhet. Denna del drivs på entreprenad av ett särskilt bolag.

Utgångspunkter för uppdraget

Det är angeläget att verksamheten vid Svenskhemmet Voksenåsen bedrivs i den form som bäst tillgodoser verksamhetens ideella grundinriktning, nämligen att utveckla de kulturella kontakterna i

vid mening mellan Norge och Sverige. Under de senaste 20 åren har Voksenåsen drivits som ett aktiebolag. Det är nu dags att utvärdera bolagsformen och dra slutsatser av vunna erfarenheter. En särskild utredare bör anförtros denna uppgift.

Utvärderingen skall - med beaktande av regeringens ställningstaganden i proposition 1995/96:61 om former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m. - främst ge svar på följande frågor:

Är aktiebolaget en bra förvaltningsform med hänsyn till verksamhetens ideella grundsyfte?

Finns det andra förvaltningsformer som är mer ändamålsenliga från denna utgångspunkt?

Om så bedöms vara fallet, är det lämpligt att ändå behålla bolagsformen av praktiska, ekonomiska eller andra skäl?

Vid utvärderingen skall beaktas att det av riksdagen vid gåvans mottagande uppställda målet om ekonomisk bärkraft alltjämt gäller och bör gälla även framöver. De förslag som utvärderingen eventuellt kan komma att utmynna i får således inte leda till ökad belastning på den svenska statsbudgeten.

En annan utgångspunkt är att fastigheten Voksenåsen även i fortsättningen skall vara statlig egendom och förvaltas av Statens fastighetsverk.

Voksenåsens karaktär av nationalgåva gör anläggningen och den verksamhet som där bedrivs till en gemensam svensk-norsk angelägenhet. Norska synpunkter på verksamhetsformerna har därför stor betydelse.

Uppdraget

Utredaren skall redovisa verksamhetens utveckling under nuvarande förvaltningsform. Redovisningen skall avse såväl ekonomi och förvaltning som programinnehåll. Av särskilt intresse att få belyst är hur Voksenåsens kontakter med det svenska kultur- och organisationslivet har utvecklats genom åren.

Mot bakgrund av faktaredovisningen skall utredaren bedöma för- och nackdelar med bolagsformen, sett i förhållande till eko-

nomin, effektiviteten och programverksamheten. Utredaren skall därefter lägga fram de förslag som slutsatserna föranleder.

Arbetets bedrivande

Utredaren skall bedriva arbetet i nära kontakt med Svenskhemmet Voksenåsen A/S, Voksenåsen Hotell A/S, Svensk-norska samarbetsfonden, den svenska ambassaden i Norge och Statens fastighetsverk. Utredaren skall även samråda med andra berörda intressenter i Norge och Sverige samt företrädare för de båda ländernas kultur- och samhällsliv.

Utredaren skall beakta regeringens direktiv om att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23).

Utredningsarbetet skall vara avslutat före utgången av november 1996.

(Kulturdepartementet)

Bilaga 3

Voksenåsens historia i årtal

- 1945-1950** Diskussioner i Norge och förslag om en norsk nationalgåva till Sverige
- 1950** Insamlingskommitté konstitueras
- 1955** Tomten överlämnas vid en ceremoni med statsministrarna Gerhardsen och Erlander närvarande
- 1956** Arkitektpristävling om Voksenåsen avgörs
- 1960** Voksenåsen invigs i närvaro av Norges och Sveriges statschefer, de båda kungarna. Verksamheten inleds
- 1975** Voksenåsenkommittén tillsätts av Utbildningsdepartementet
- 1976** Voksenåsenkommittén övertar temporärt förvaltningen av Voksenåsen. Från att verksamheten tidigare drivits i egen regi engageras nu en entreprenör, SARA, för hotell- och restaurangdriften
- 1977** Ny förvaltningsform, aktiebolag, införs och Svenskhemmet Voksenåsen A/S konstitueras
- 1996** Kulturdepartementet tillsätter en utredning för översyn av Voksenåsens förvaltningsform

Statens offentliga utredningar 1997

Kronologisk förteckning

---

1. Den nya gymnasieskolan – steg för steg. U.
2. Inkomstskattelag, del I-III. Fi.
3. Fastighetsdatabaser. Ju.
4. Förbättrad miljöinformation. M.
5. Aktivt lönebidrag. Ett effektivare stöd för arbetshandikappade. A.
6. Länsstyrelsernas roll i trafik- och fordonfrågor. K.
7. Byråkratin i backspegeln. Femtio år av förändring på sex förvaltningsområden. Fi.
8. Roster om barns och ungdomars psykiska hälsa. S.
9. Flexibel förvaltning. Förändring och verksamhetsanpassning av statsförvaltningens struktur. Fi.
10. Ansvar för valutapolitiken. Fi.
11. Skatter, miljö och sysselsättning. Fi.
12. IT-problem inför 2000-skiftet. Referat och slutsatser från en hearing anordnad av IT-kommissionen den 18 december. IT-kommissionens rapport 1/97. K.
13. Regionpolitik för hela Sverige. N.
14. IT i kulturens tjänst. Ku.
15. Det svåra samspelet. Resultatstyrningens framväxt och problematik. Fi.
16. Att utveckla industriforskningsinstitutet. N.
17. Skatter, tjänster och sysselsättning. + Bilagor. Fi.
18. Granskning av granskning. Den statliga revisionen i Sverige och Danmark. Fi.
19. Bättre information om konsumentpriser. In.
20. Konkurrenslagen 1993-1996. N.
21. Växa i lärande. Förslag till läroplan för barn och unga 6-16 år. U.
22. Aktiebolagets kapital. Ju.
23. Digital demokrati. Ett seminarium om Teknik, demokrati och delaktighet den 8 november 1996 anordnad av Folkområdningsutredningen, IT-kommissionen och Kommunikationsforskningsberedningen. IT-kommissionens rapport 2/97. K.
24. Välfärd i verkligheten – Pengar räcker inte. S.
25. Svensk mat – på EU-fat. Jo.
26. EU:s jordbrukspolitik och den globala livsmedelsförsörjningen. Jo.
27. Kontroll Reavinst Värdepapper. Fi.
28. I demokratis tjänst. Statsstjänstemannens roll och vårt offentliga etos. Fi.
29. Barnpornografifrågan. Innehavskriminalisering m.m. Ju.
30. Europa och staten. Europeiserings betydelse för svensk statsförvaltning. Fi.
31. Kristallkulan – tretton röster om framtiden. IT-kommissionens rapport 3/97. K.
32. Följdlagstiftning till miljöbalken. M.
33. Att lära över gränser. En studie av OECD:s förvaltningspolitiska samarbete. Fi.
34. Övervakning av miljön. M.
35. Ny kurs i trafikpolitiken + bilagor. K.
36. Bekämpande av penningtvätt. Fi.
37. Ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. U.
38. Myndighet eller marknad. Statsförvaltningens olika verksamhetsformer. Fi.
39. Integritet Offentlighet Informationsteknik. Ju.
40. Unga och arbete. In.
41. Staten och trossamfunden Rättslig reglering – Grundlag – Lag om trossamfund – Lag om Svenska kyrkan. Ku.
42. Staten och trossamfunden Begravningsverksamheten. Ku.
43. Staten och trossamfunden Den kulturhistoriskt värdefulla kyrkliga egendomen och de kyrkliga arkiven. Ku.
44. Staten och trossamfunden Svenska kyrkans personal. Ku.
45. Staten och trossamfunden Stöd, skatter och finansiering. Ku.
46. Staten och trossamfunden Statlig medverkan vid avgiftsbetalning. Ku.
47. Staten och trossamfunden Den kyrkliga egendomen. Ku.
48. Arbetsgivarpolitik i staten. För kompetens och resultat. Fi.
49. Grundlagsskydd för nya medier. Ju.
50. Alternativa utvecklingsvägar för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Jo.
51. Brister i omsorg – en fråga om bemötande av äldre. S.
52. Omsorg med kunskap och inlevelse – en fråga om bemötande av äldre. S.
53. Avskaffa reklamskatten! Fi.
54. Ministern och makten. Hur fungerar ministerstyret i praktiken? Fi.
55. Staten och trossamfunden. Sammanfattningarna av förslagen från de statliga utredningarna. Ku.
56. Folket som rådgivare och beslutsfattare. + Bilaga 1 och 2. Ju.
57. I medborgarnas tjänst. En samlad förvaltningspolitik för staten. Fi.
58. Personaluthyrning. A.
59. Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform. Ku.

Statens offentliga utredningar 1997

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Fastighetsdataregister. [3]
- Aktiebolagets kapital. [22]
- Barnpornografiåtgärden.
- Innehavskriminalisering m.m. [29]
- Integritet Offentlighet Informationsteknik. [39]
- Grundlagsskydd för nya medier. [49]
- Folket som rådgivare och beslutsfattare. + Bilaga 1 och 2. [56]

Socialdepartementet

- Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa. [8]
- Välfärd i verkligheten – Pengar räcker inte. [24]
- Brister i omsorg
  - en fråga om bemötande av äldre. [51]
- Omsorg med kunskap och inlevelse
  - en fråga om bemötande av äldre. [52]

Kommunikationsdepartementet

- Länsstyrelsernas roll i trafik- och fordonssäkerhet. [6]
- IT-problem inför 2000-skiftet. Referat och slutsatser från en hearing anordnad av IT-kommissionen den 18 december. IT-kommissionens rapport 1/97. [12]
- Digital demokrati. Ett seminarium om Teknik, demokrati och delaktighet den 8 november 1996 anordnat av Folkområdesutredningen, IT-kommissionen och Kommunikationsforskningsberedningen. IT-kommissionens rapport 2/97. [23]
- Kristallkulan – tretton röster om framtiden. IT-kommissionens rapport 3/97. [31]
- Ny kurs i trafikpolitiken + bilagor. [35]

Finansdepartementet

- Inkomstskattelag, del I-III. [2]
- Byråkratins i backspegeln. Femtio år av förändring på sex förvaltningsområden. [7]
- Flexibel förvaltning. Förändring och verksamhetsanpassning av statsförvaltningens struktur. [9]
- Ansvaret för valutapolitiken. [10]
- Skatter, miljö och sysselsättning. [11]
- Det svåra samspillet. Resultatstyrningens framväxt och problematik. [15]
- Skatter, tjänster och sysselsättning. + Bilagor. [17]
- Granskning av granskning.
- Den statliga revisionen i Sverige och Danmark. [18]
- Kontroll Reavinnt Värdepapper. [27]
- I demokratins tjänst. Statstjänstemannens roll och vårt offentliga etos. [28]
- Europa och staten. Europeiseringens betydelse för svensk statsförvaltning. [30]

- Att lära över gränser. En studie av OECD:s förvaltningspolitiska samarbete. [33]
- Bekämpande av penningtvätt. [36]
- Myndighet eller marknad.
- Statsförvaltningens olika verksamhetsformer. [38]
- Arbetsgivarpolitik i staten.
- För kompetens och resultat. [48]
- Avskaffa reklamskatten! [53]
- Ministern och makten.
- Hur fungerar ministerstyret i praktiken? [54]
- I medborgarnas tjänst.
- En samlad förvaltningspolitik för staten. [57]

Utbildningsdepartementet

- Den nya gymnasieskolan – steg för steg. [1]
- Växa i lärande. Förslag till läroplan för barn och unga 6-16 år. [21]
- Ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. [37]

Jordbruksdepartementet

- Svensk mat – på EU-fat. [25]
- EU:s jordbrukspolitik och den globala livsmedelsförsörjningen. [26]
- Alternativa utvecklingsvägar för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. [50]

Arbetsmarknadsdepartementet

- Aktivt lönebidrag. Ett effektivare stöd för arbetshandikappade. [5]
- Personaluthyrning. [58]

Kulturdepartementet

- IT i kulturens tjänst. [14]
- Staten och trossamfunden
- Rättslig reglering
  - Grundlag
  - Lag om trossamfund
  - Lag om Svenska kyrkan. [41]
- Staten och trossamfunden
- Begravningsverksamheten. [42]
- Staten och trossamfunden
- Den kulturhistoriskt värdefulla kyrkliga egendomen och de kyrkliga arkiven. [43]
- Staten och trossamfunden
- Svenska kyrkans personal. [44]
- Staten och trossamfunden
- Stöd, skatter och finansiering. [45]
- Staten och trossamfunden
- Statlig medverkan vid avgiftsbetalning. [46]

Statens offentliga utredningar 1997

Systematisk förteckning

Staten och trossamfunden

Den kyrkliga egendomen. [47]

Staten och trossamfunden. Sammanfattningarna av förslagen från de statliga utredningarna. [55]

Svenskhemmet Voksenåsens förvaltningsform. [59]

Närings- och handelsdepartementet

Regionpolitik för hela Sverige. [13]

Att utveckla industriforskningsinstitutet. [16]

Konkurrenslagen 1993-1996. [20]

Inrikesdepartementet

Bättre information om konsumentpriser. [19]

Unga och arbete. [40]

Miljödepartementet

Förbättrad miljöinformation. [4]

Följdlagstiftning till miljöbalken. [32]

Övervakning av miljön. [34]

